

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА МЕТАЛУРГІЙНА АКАДЕМІЯ УКРАЇНИ**

ВЧЕНІ ЗАПИСКИ

КАФЕДРИ ДОКУМЕНТОЗНАВСТВА ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

**Збірник наукових праць
Випуск 3**

Дніпро НМетАУ 2021

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

НАЦІОНАЛЬНА МЕТАЛУРГІЙНА
АКАДЕМІЯ УКРАЇНИ

ВЧЕНІ ЗАПИСКИ

**КАФЕДРИ
ДОКУМЕНТОЗНАВСТВА
ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ**

Збірник наукових праць

Випуск 3

Затверджено Вченою Радою НМетАУ
Протокол № 5 від 28.04.2021

Дніпро НМетАУ 2021

*Затверджено Вченою радою Національної Металургійної академії України:
протокол № 5 від 28.04.2021.*

В 90 Вчені записки кафедри документознавства та інформаційної діяльності (КДІД) НМетАУ: зб. наук. праць. Вип. 3 / ред. кол.: О. В. Михайлюк (голова ред. кол.) та ін. – Д.: НМетАУ, 2021. – 180 с.

Досліджено питання документознавства, інформаційної діяльності та керування персоналом підприємства в історико-культурному та соціально-комунікативному контекстах, вивчено роботу архівних, бібліотечних, інформаційних тощо установ. Збірник побудовано на матеріалах роботи кафедр гуманітарного факультету НМетАУ.

Для документознавців-фахівців, викладачів вищих, середніх спеціальних навчальних закладів, аспірантів та студентів-документознавців.

Редакційна колегія:

д-р іст. наук, проф. **О. В. Михайлюк**

(голова редакційної колегії),

канд. тех. наук **О. В. Іващенко**

канд. філол. наук, доц. **К. А. Прокоф'єва**

(заступник голови редакційної колегії, відповідальний секретар),

канд. пед. наук **О. М. Решетілова,**

Рецензенти:

д-р іст. наук, проф. **Є. І. Бородін**

(перший заступник директора

ДРІДУ НАДУ при Президентові України),

д-р філос. н., доц. **О. Є. Висоцька**

(завідувач кафедри філософії

КЗВО «Дніпровська академія неперервної освіти» ДОР)

ЗМІСТ

СТАТТІ

О. П. Лучанінова

**ЧЕТВЕРТИЙ ВИМІР ОСВІТНЬО-ВИХОВНИХ ПАРАДИГМ ВИЩОЇ
ОСВІТИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ВИКЛИКІВ6**

Н. Г. Мосюкова

**ПОЛЬСЬКА НАЦІОНАЛЬНА МЕНШИНА КАТЕРИНОСЛАВА
(ДНІПРОПЕТРОВСЬКА) В КОНТЕКСТІ ПОЛІТИКИ КОРЕНІЗАЦІЇ11**

О. М. Решетілова, А. В. Трофимчук

**ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ПАБЛІК РИЛЕЙШІЗ
В ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНОМУ ПРОСТОРІ19**

К. А. Прокоф'єва

**СИСТЕМНИЙ АНАЛІЗ ТВОРЧОСТІ О.М. ОСТРОВСЬКОГО-
ДРАМАТУРГА У КОНТЕКСТІ ОПАНУВАННЯ ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ
ДИСЦИПЛІН СТУДЕНТАМИ ФАХУ 029 «ІНФОРМАЦІЙНА,
БІБЛІОТЕЧНА ТА АРХІВНА СПРАВА»
(бакалаврський та магістерський рівні)25**

О. М. Решетілова, О. В. Мішина

**ОСОБЛИВОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ФОРМ
БІБЛІОТЕЧНИХ ПОСЛУГ35**

К. А. Прокоф'єва, Т. Е. Галушко

**ВИВЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ДЖЕРЕЛЬНОЇ БАЗИ З ІСТОРИЧНОЇ
МЕТРОЛОГІЇ НА ТЛІ ПИТАНЬ СУЧАСНОГО
ДОКУМЕНТОЗНАВСТВА43**

О. М. Решетілова, І. М. Білецька

**ПРАВОВИЙ ЗАХИСТ ІНФОРМАЦІЇ ЯК СКЛАДОВА ІНФОРМАЦІЙНОЇ
БЕЗПЕКИ48**

А. В. Савич

**ФОРМИРОВАНИЕ И РАЗВИТИЕ ГУМАНИТАРНЫХ КОМПЕТЕНЦИЙ
СТУДЕНТОВ ТЕХНИЧЕСКОГО ВУЗА56**

Г. А. Коцюбовська

ПРИЄДНУВАЛЬНА ФУНКЦІЯ СПОЛУЧНИКА *АЛЕ*61

А. М. Жорняк

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ІНТЕГРАЦІЇ ЛЮДЕЙ З ІНВАЛІДНІСТЮ
У СУСПІЛЬСТВО66**

Таким чином, у сучасному інформаційно-комунікаційному просторі зв'язки з громадськістю відіграють важливу і помітну роль. Використовуючи сучасні інформаційні технології, інформаційні стратегії, паблік рилейшенз створює свою комунікативну подію як якесь інформаційне поле, яке впливає на формування єдиного інформаційного простору.

Отже, зв'язки з громадськістю як складова інформаційного простору, не просто відбивають навколишню реальність, а великою мірою самі творять її, формують те, що потім сприймається в єдиному інформаційному просторі.

Бібліографія

1. Бодуан Ж.П. Управление имиджем компании. Паблік рилейшнз: предмет и мастерство: пер. с франц.: [Текст] / Ж.П. Бодуан. – М., 2001.
2. Королько В.Г. Паблік рилейшнз. Наукові основи, методика, практика: підручник: [Текст] / В.Г. Королько. – 2-е вид. Доп. – К., – 2001.
3. Мойсеев В.А. Паблік рилейшнз: навч. посіб.: [Текст] / В.А. Мойсеев – К., 2007.
4. Почепцов Г.Г. Паблік рилейшнз: навч. посіб.: [Текст] – К., 2000.
5. Слісаренко І. Ю. Паблік рилейшнз у системі комунікації та управління: навч. посіб. – К., 2001.

УДК 821.161.1+37:002

К. А. Прокоф'єва

(Дніпро)

**СИСТЕМНИЙ АНАЛІЗ ТВОРЧОСТІ О.М. ОСТРОВСЬКОГО-
ДРАМАТУРГА У КОНТЕКСТІ ОПАНУВАННЯ
ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ ДИСЦИПЛІН СТУДЕНТАМИ ФАХУ
029 «ІНФОРМАЦІЙНА, БІБЛІОТЕЧНА ТА АРХІВНА СПРАВА»
(бакалаврський та магістерський рівні)**

Запропонована методика вивчення літературної спадщини видатного діяча російської і світової культури в курсах «Культурологія», «Історія світової культури», «Історія світової художньої культури» тощо у вищих, середніх і середніх спеціальних навчальних закладах, зокрема для спеціальності 029 «Інформаційна, бібліотечна і архівна справа».

Ключові слова: О.М. Островський, драматургія, культура, творча спадщина, п'єса.

Methodology of study of literary heritage of the prominent Russian and world cultural worker offers in courses "Science about a culture", "History of world culture", "History of world artistic culture" et al in the higher, middle and

middle special educational establishments, in particular for speciality 029 "Informative, library and archived business".

Keywords: A.N. Ostrovskiy, dramaturgy, culture, creative heritage, play.

Предложена методика изучения литературного наследия выдающегося деятеля русской и мировой культуры в курсах «Культурология», «История мировой культуры», «История мировой художественной культуры» и других в высших, средних и средних специальных учебных заведениях, в частности для специальности 029 «Информационное, библиотечное и архивное дело».

Ключевые слова: А.Н. Островский, драматургия, культура, творческое наследие, пьеса.

Олександр Миколайович Островський (1823–1886) – фундатор російського національного театру, творча спадщина якого має назву «театр Островського». До нього в російській драматургії існували окремі геніальні п'єси («Недоросток» Д.І. Фонвізіна, «Горе з розуму» О.С. Грибоєдова, «Борис Годунов» О.С. Пушкіна, «Маскарад» М.Ю. Лермонтова, «Ревізор» М.В. Гоголя), російська драматургія відставала від лірики і епосу. Це не могло задовольнити читаючу публіку і наповнити репертуар театрів. Твори О.М. Островського: сорок сім оригінальних п'єс; сім – у співавторстві; двадцять два переклади (з італійської, французької, англійської, латинської, української мов) склали обширний репертуар для російської сцени. Вони дали начало різним напрямам подальшого розвитку російського театру і визначили умови появи цілого ряду драматургів «епохи Островського» – В.О. Соллогуба, О.А. Потехіна, І.Є. Чернишова, Д.В. Аверкієва, М.Я. Соловйова, П.М. Невежина.

У фундаментальному дослідженні відомого російського мистецтвознавця радянської доби С.С. Данилова «Нариси з історії російського драматичного театру» (1948) згадується така подія. Науковець розповідає, що під час Другої світової війни, у 1944 році в Лондоні було надруковано книгу із вперше перекладеними англійською мовою творами О.М. Островського «Шалені гроші», «Вовки та вівці» та «На всякого мудреця доволі простоти» (перекладач Д. Маргарчак). Супровідна анотація до видання наголошувала, що за своїм театральним масштабом автор п'єс, які пропонувалися англійським читачам, дорівнює Вільяму Шекспіру [4, с.16]. Така оцінка багато про що говорить. Вона відкриває новий погляд на постать та доробок О.М. Островського, чимало та різнобічно досліджувані, проте

недостатньо освоєні за межами викладання російської літератури чи історії російського театру – дуже специфічних та вкрай непоширених зараз у вивченні дисциплін. Визнання, отримане на батьківщині славетного англійського драматурга, дозволяє говорити про О.М. Островського як про фігуру, що виходить за межі російської культури і потребує опанування у курсах «Культурологія», «Світова культура», «Теорія та історія культури», «Світова художня культура», «Світова (чи зарубіжна) література» тощо, студентами фаху 029 зокрема.

Класикою літературознавства є праці Л.М. Лотман, О.І. Ревякіна, М.П. Кашина, С.К. Шамбінага, С.М. Дуриліна, які заклали підвалини острівськознавства. Протягом 20-го століття друкувалися три повних зібрання творів драматурга [9-11], численні зібрання його творів та окремі п'єси. В останні роки вийшло безліч публікацій, що дають змогу простежити творчість О.М. Островського на тлі суспільних процесів або у контексті загальновизнаних культурних цінностей (вказемо як яскраві приклади праці М.Л. Андрєєва [1], С.Т. Ваймана [2], І.Л. Вишневської [3], Г.І. Журавльової [5-7], М.С. Макєєва [7], Є.І. Зайцевої [8], Н.М. Прокоф'євої [12], Г.А. Чумаченко [14]). Автор цих рядків також написала монографію, де окремий розділ присвячено дослідженню своєрідності міфопоетики історичної драматургії О.М. Островського [13]. Проте бракує узагальнюючого матеріалу, який дозволить системно у доволі обмеженому часовому та стислому тематичному обсязі досягнути творчість цього видатного діяча світової художньої культури. Пропонована стаття має на меті створити уявлення про літературну спадщину О.М. Островського як про культурний феномен, її завдання – полегшити вивчення доробку драматурга у курсах гуманітарних дисциплін у вищих, середніх та середніх спеціальних навчальних закладах.

О.М. Островський походив з родини чиновника-юриста, його мати – родом із нижчого духовництва. Дитинство і юність він провів в Замоскворіччі – особливому куточку Москви зі сталим своєрідним купецько-міщанським побутом. Освіту одержав у 1-й Московській гімназії (1835–1840) та на юридичному факультеті Московського університету (1840–1843; не закінчив). Служив у московських судах (1843–1851). З 1851 року повністю перейшов на літературне поприще.

Творчість О.М. Островського поділяється на чотири етапи. Вони змінюватимуть один одного за мірою заглиблення психологічних розробок характерів персонажів, зміни образу мислення, вдосконалення стиля і методу драматурга.

Перший етап – 1843–1851 рр. – пройшов під впливом натуральної школи. О.М. Островський розпочав свою літературну діяльність циклом розповідей та нарисів про життя Замоскворіччя. Це були типові фізіологічні нариси. Перший з них мав назву «Сказання про те, як квартальний наглядчик шпурнув танцювати, або Від великого до смішного один крок» (1843, не надрукований). Потім були написані «Записки замоскворіцького мешканця», «Замоскворіччя у свята» (обидва 1847, надруковані у «Московському міському листку») тощо. Особливістю цих нарисів був своєрідний стиль оповіді. У описах автор не вирізнявся оригінальністю та яскравістю, проте драматизовані виразні діалоги передавали живу та колоритну мову. (Цей напрям: розповідь як сценка, написана прозою, пізніше розвився у творчості А.П. Чехова).

У перших творах О.М. Островського наявні: демократична тематика, увага до простої людини, до побутової повсякденності, до соціального середовища, яке обумовлює поведінку людини, прихильність до створення соціальних типів, тяжіння до викривально-сатиричного зображення пануючих верств. Сам автор відзначав, що хотів показати таким чином особливу відкриту ним країну – Замоскворіччя, у якій були відомі назва та місцезнаходження, але досконало незнайомі образ життя мешканців, мова, вдача, звичаї, ступінь освіти. Пізніше критика назвала О.М. Островського – «Колумб Замоскворіччя».

Тяжіння до діалогічного засобу оповіді приводить О.М. Островського до створення першої п'єси – «Картини сімейного щастя» (1847, у подальших перевиданнях – «Сімейна картина»), за поетикою спорідненою нарисам. Діалоги у ній заповнені розповідями про купецький побут та торговельні поведки гостинодворців.

Літературне ім'я автору зробила комедія «Свої люди – порахуємося!» (1849). Ще до того, як п'єса була надрукована («Москвитянин», 1850), вона відбулася як велика подія не лише у літературному, а й в суспільному житті Росії. П.М. Садовський, М.С. Щепкін, О.М. Островський читали її у багатьох

московських домах протягом зими 1849–1850 років. П.М. Садовський згадував, що були випадки, коли він читав цю п'єсу у чотирьох домах у один день по черзі.

У комедії «Свої люди – порахуємося!» об'єктом художнього аналізу стала біографія купця з перших кроків кар'єри: 1-й ступінь – Тишка (початок купецького капіталу, він накопичує чайові, підбирає забуті рублі, грає в стукалку); 2-й ступінь – Подхалюзин (прикажчик, спочатку підкрадає в хазяїна, потім одружується на хазяйській дочці, після цього грабує свого тестя); 3-й ступінь – Большов (маючи капітал, намагається шахрайством нього примножити – йде на злісне банкрутство).

О.М. Островський показав, що обман не рідкість в даному середовищі, шахрайство – основа життя. Матеріалі відносини визначають мораль, поведінку героїв, навіть особисті прихильності. Чесне ім'я купця зумовлюється його спроможністю приховати шахрайство, розміром шахрайства і зухвалістю. Герої обурюються нечесністю інших, коли від цього страждають їхні особисті інтереси, в інших випадках обман розглядається як спритність і ділова хватка.

Цензура угледіла в п'єсі різку критику сучасних порядків, її заборонили до постановки, автор потрапив під нагляд поліції. Імператор Микола I, переглянувши твір, поставив резолюцію: «Марно надруковано, грати ж заборонити». Вперше п'єсу «Свої люди – порахуємося!» було поставлено в 1861 році.

У цей період також створені: драматичний етюд «Несподіваний випадок», сцени «Ранок молодого чоловіка» (обидві 1850), соціально-психологічна п'єса з побуту чиновників, «сумна комедія» – «Бідна наречена» (1851), споріднена фізіологічним нарисам. О.М. Островський виступив критиком буржуазії, яка піднімається на суспільну арену, завойовує політичні позиції, а в родинних і побутових відносинах є наскрізь порочною, живе хижацтвом і свавіллям сильного.

Другий етап – 1852–1854 рр. – «москвитянський». О.М. Островський активно співпрацював у «молодій редакції» журналу «Москвитянин» і був пов'язаний тісною особистою дружбою з А.О. Григор'євим – ідеологом патріархального народу, вільного і талановитого. Драматург відхиляється від викривального напряму, критичне ставлення до життя зменшується, хоча й

залишається у творах. Художнє розвінчання приймає «м'які» форми, ідеалізується старовина, патріархальність, народне життя. Купецтво показане охоронцем національних основ, яке протистоїть пагубній «цивілізованості».

Сам О.М. Островський пояснював цю зміну так: по-перше, нехай краще російська людина радується, коли бачить себе на сцені, ніж сумує; по-друге, щоб мати право виправити народ, не ображаючи його, треба йому показати, що знаєш про нього й добре. У п'єс «Не до своїх саней – не всадися» (1852), «Бідність не порок» (1853), «Не так живі, як хочеться» (1854) – підкреслено щасливий фінал, який символізує віру драматурга в духовні сили російської людини, в народний ідеал моралі, здатний викликати духовне переродження.

О.М. Островський створив позитивні образи купців Русакова, Бородкина, Маломальського («Не до своїх саней – не всадися») і вражаючи сильні суперечливі характери Любима Торцова («Бідність не порок») і Петра («Не так живі, як хочеться»). Купці, зображені в цих п'єсах, різке відрізняються від хижих злодіїв Замоскворіччя, притаманних першому періоду. Тут вони – художня умовність, люди, що стоять на роздоріжжі, перед вибором. У «Санях» зовні цивілізованому, але аморальному поміщику, який хоче одружитися на багатій купецькій дочці, протистоять неосвічені, але чесні, скромні, порядні купці. У «Бідності» кольорова побутова ідилія (події п'єси припадають на Святки) родини купців Торцових протиставлена носію вад цивілізації – фабриканту Африкану Коршунову, розпусному, зухвалому і ганебному старому, який зазіхає на молоду наречену.

У «Не так живи» моральний ідеал виступає в релігійній формі. Дія відбувається в 18-му столітті, персонажі – люди, віддалені від сучасників драматурга, носії іншого типу свідомості. Герой п'єси – молодий купець Петро, якого зваблює пияк Яремка, заради красуні Груні хоче вбити свою дружину Дашу. Але в останню мить Петру вдається подолати оману, пересилити «ворожу силу» – спокусу.

П'єси цього періоду не були належним чином оцінені критикою, яка не зрозуміла умовності світу, створеного О.М. Островським. Драматург протиставив аморальності і жорстокості сучасного йому суспільства апологію російської патріархальності. Він віддалив стилізований «російський світ» в просторі (десь в глибині Росії) або у часі (100 років тому). Тим самим

О.М. Островський одночасно затвердив етичну значущість ідеалу і виразив сумніння в його існуванні.

Збереглися чернеткові начерки ще двох п'єс, які найменовані дослідниками «Лисиця Патрикеївна» (вважається, що про Бориса Годунова) та «Александр Македонський», віднесені до 1840–1850-х років. В цей період формується один з головних принципів творчості О.М. Островського – органічне поєднання високого та комічного. Починаючи з постановки комедії не «Не до своїх саней – не всадися» (1853, Московська драматична трупа на майданчику Великого театру), він стає самим популярним російським театральним драматургом. У продовж наступних тридцяти років кожний сезон в Малому і Александринському імператорських театрах відмічений постановкою нової п'єси О.М. Островського.

Третій етап – 1855–1860 рр. – «передреформений». У творах відбувається посилення соціальної критики, гостроти сюжетних конфліктів, деталізації характерів персонажів. О.М. Островський зобразив всі верстви епохи, протиставив два світи: грошей, грубості, неуцтва і бідності, душевності, доброти. До п'єс, у яких поєднанні заперечення та ствердження, відносяться:

- «У чужому бенкеті похмілля» (1855), де з'являється Тит Титич Брусков – втілення грубої сили і домашнього самовладдя. Вперше використане слово «самодур», яке закріпилося за цілою галереєю типів О.М. Островського;

- «Прибуткове місце» (1856), де з'являється Жадов – соціальний позитивний герой, якого відрізняють демократизм походження і переконань, положення жертви суспільних умов, активний опір побутовому деспотизму та несправедливості. П'єса відбиває, що кар'єризм, хабарництво, казнокрадство перетворилися на норму буття;

- «Не зійшлися характерами» (1857) – зіткнення патріархального «накопичувального» світу купців і споживацького світу чиновників;

- «Вихованка» (1858) – викриття дворянської моралі, кріпацтва, протест проти пригнічення особистості;

- «Гроза» та трилогія про Бальзамінова («Святковий сон до обіду», «Свої собаки гризуться – чужа не встрявай», «За чим підеш, то й знайдеш»)

(1859–1860) – у різних ключах викривають соціально-побутовий деспотизм, гнітючу владу грошей, паразитуючу і неуцьку мораль.

З 1856 року О.М. Островський – співробітник журналу «Сучасник», де публікувалися майже всі його п'єси. Після закриття «Сучасника» він друкується у «Вітчизняних записках» (1870–1880-ті рр.). У цей період визначається видатне значення О.М. Островського для літератури і театру.

Четвертій етап – 1861–1886 рр. – «післяреформений». Розквіт творчості, час літературної слави драматурга. Він стає літописцем пореформеної Росії, відбиває багато явищ дійсності російського суспільства – ті, що існують давно, ті, що з'являються та бурхливо розвиваються. Розширюється жанровий діапазон, збагачується тематика творів О.М. Островського. Він пише побутові драми і комедії «Старий друг кращий за нових двох» (1862), «Важкі дні» (1863), «Дотепники» (1864), «Пучина» (1865), «Трудовий хліб» (1874), які об'єднані темою «маленьких» людей, що ведуть повсякденну боротьбу за наявність і «хліба», і людської гідності. Поняття щастя у героїв цих п'єс дуже просте, позбавлене поетичного ідеалу: вони прагнуть родинного спокою та вірного шматка хліба, проте намагаються відстояти своє приватне життя від зазіхань хижаків.

В цей період О.М. Островський звертається до історичної тематики, він переосмисленням минулого вирішує актуальні проблеми сучасності. Драматург, відбиваючи російську історію 16-17 ст.ст. – епоху соціальних заворушень, переломний етап російської державності – створює: хроніки «Козьма Захар'їч Мінін, Сухорук» (1861, 1866 – друга редакція), «Димітрій Самозванець та Василій Шуйський», «Тушино» (обидві 1866); мелодраму «Василиса Мелентьева» (1867, у співавторстві з С.О. Геденовим); комедії «Воєвода» (1864, 1885 – друга редакція) та «Комік 17-го століття» (1872). О.М. Островський цінував в історії дидактичну складову – повчання досвідом попередніх поколінь. Своїм завданням він вважав наповнення історичних сентенцій естетичною привабливістю і у той самий час – дохідливістю до сприйняття, емоційною силою.

Комедії купецького побуту «Не все коту масляниця» (1871), «Правда добре, а щастя краще» (1877), «Серце не камінь» (1880) закріплюють знайдені раніше викривальні соціально-побутові «самодурсько-купецькі» мотиви. Сатиричні комедії «На всякого мудреця доволі простоти», «Гаряче серце»

(обидві 1868), «Шалені гроші» (1869), «Ліс» (1870), «Вовки та вівці» (1875), «Дикунка» (1878), «Весілля Белугіна» (1880), демонструють суспільну реакцію на реформи. У них розвінчуються нові ділки, дворяни, які виродилися в пристосуванців-«паразитів», патріархальні товстосуми та європеїзовані купці. Моральні ідеали у цих творах О.М. Островського захищають некорисливі, благородні і страждаючі герої: Параша («Гаряче серце»), Аксюша та Несчастлівцев («Ліс»). Позитивні якості в епоху розвитку капіталізму перетворюються в протилежність (Глумов «На всякого мудреця доволі простоти», 1868).

Соціально-психологічні драми і комедії: «Остання жертва» (1878), «Безприданниця», «Без вини винні» (обидві 1879), «Світить, та не гріє» (1881), «Таланти і шанувальники» (1882), «Красень-чоловік» (1883), «Пізнє кохання» (1884), «Не від цього світу» (1885) розробляють нові засоби сценічної виразності. Увага зосереджена на внутрішньому стані страждаючих, чутливих, обдарованих героїнь, які мешкають у світі зажерливості та цинізму. В творах ускладнені соціально-психологічні характеристики персонажів, на перше місце виведені морально-психологічні питання, «внутрішня боротьба» суміщена з «інтелігентною, тонкою комедією». Окремо в цьому періоді і в усій творчості драматурга стоїть «Снігуронька» (1873) – казково-фантастична утопія, написана за мотивами слов'янського фольклору, напрочуд поетична та світла п'єса.

Принципи літературної діяльності О.М. Островського:

- розуміння мистецтва як перетворюючої сили;
- призначення для найширшої аудиторії, демократизм («Всякі інші твори пишуть для освічених людей, а драми і комедії для всього народу»);
- реалізм у вигляді життєво-правдивого і творчо-узагальненого відтворення «характерних національних типів», повноти їх внутрішнього обліку;
- побутописання – розуміння побуту у вигляді непорушної і показової форми існування людини, людей взагалі, суспільства; цим визначено місце побуту в житті, яке зображує О.М. Островський в своїх творах.

Особливості драматургії, відмінні риси:

- переважання в характерах персонажів «сильного драматизму» та «крупного комізму»;

– авторська рекомендація персонажів в їхніх прізвищах (Жадов, Глумов, Крутицький, Ашметьев, Кручиніна, Градобоев, Курослепов, Негіна, Велікатов);

– саморекомендації персонажів в монологів і діалогах;

– застосування мовних засобів для розкриття соціальної та індивідуальної сутності персонажа (манерно-претензійний стиль Ліпочки в «Свої люди – порухуємося!»);

– формування сюжетів на основі реальних подій, творче перероблених за імовірністю життєвих законів (злісне банкрутство в «Свої люди – порухуємося!»);

– використання частин прислів'їв («Не все коту масляниця», «Бідність не порок», «Не так живи, як хочеться») і приказок («На всякого мудреця доволі простоти», «Старий друг кращий за нових двох») в назвах для посилення повчальності;

– затягнена експозиція (іноді цілий акт), затримана зав'язка, передування, кульмінації, які співпадають з фіналом акту, розв'язки з елементами випадковості;

– наявність позафабульних дійових осіб та епізодів;

– повтор дійових осіб в різних п'єсах (Глумов у «На всякого мудреця доволі простоти» та у «Шалених грошах»);

– ряснота масових сцен;

– сценічність і видовищність п'єс;

– загострення сценічної умовності.

О.М. Островський завершив формування російської національної реалістичної драматургії. Він демократизував її тематику, ввів представників всіх верств (міщан, чиновників, інтелігенцію), збагатив драму досвідом соціального роману, розширив уявлення про сценічність твору (цікавість викликає діалог – обмін думками). Створені ним національні за традиціями і витоками моральні зразки мали глибокий суспільний зміст і були орієнтовані на демократичний ідеал.

Бібліографія

1. Андреев М.Л. Метасюжет в театре Островского: [Текст] / М.Л. Андреев. – М., 1995.
2. Вайман С.Т. Неевклидова поэтика А.Н. Островского: [Текст] // С.Т. Вайман. Неевклидова поэтика. – М., 2001. – С.125-224.

3. Вишневская И. Талант и поклонники (А.Н.Островский и его пьесы): [Текст] / И. Вишневская. – М., 1999.
4. Данилов С.С. Очерки по истории русского драматического театра: [Текст] / С.С. Данилов. – М.; Л., 1948.
5. Журавлева А.И. Поздний Островский в свете социокультурных проблем эпохи: [Текст] / А.И. Журавлева // Лит. в школе. – 2003. – №8. – С.11-16.
6. Журавлева А.И. Церковь и христианские ценности в художественном мире А.Н. Островского: [Текст] / А.И. Журавлева // Рус. словесность. – 1995. – №3. – С.13-17.
7. Журавлева А.И. Александр Николаевич Островский: [Текст] / А.И. Журавлева, М.С. Макеев. – М., 2001.
8. Зайцева Е.И. Государственный человек русского театра. Драматургия А.Н. Островского: [Текст] / Е.И. Зайцева // Рус. словесность в школах Украины. – 2002. – №5. – С.40-45.
9. Островский А.Н. Полное собрание сочинений: в 12 т.: [Текст] / А.Н. Островский. – М., 1973-1982.
10. Островский А.Н. Полное собрание сочинений: в 16 т.: [Текст] / А.Н. Островский. – М., 1949-1953.
11. Островский А.Н. Полное собрание сочинений: [в 12 т.]: [Текст] / А.Н. Островский. – СПб., 1904-1909.
12. Островский в школе: Кн. для учителя: [Текст] / Авт.-сост. Н.Н. Прокофьева. – М., 2001. – 256с.
13. Прокофьева Е.А. Своеобразие мифопоэтики русской исторической драматургии XIX века: А.С. Пушкин, А.К. Толстой, А.Н. Островский: Монография: [Текст] / Е.А. Прокофьева. – Д., 2007.
14. Чумаченко А.А. Этническое самосознание и развитие драмы (Круг М.П.Погодина и А.Н.Островского): [Текст] / А.А. Чумаченко. – Херсон, 1993.

УДК 021.1:004:316

О. М. Решетілова, О. В. Мішина

(Дніпро)

ОСОБЛИВОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ФОРМ БІБЛІОТЕЧНИХ ПОСЛУГ

Розглядаються модернізовані комунікаційні форми бібліотечних послуг та інновації у бібліотечній справі.

Ключові слова: онлайнві бібліотечні ресурси, інноваційні бібліотечні послуги, модернізовані форми бібліотечного обслуговування.

Modernized communication forms of library services and innovations in library business are considered.

Keywords: online library resources, innovative library services, modernized forms of library services.

Наукове видання

ВЧЕНІ ЗАПИСКИ
кафедри документознавства та інформаційної діяльності
(КДІД)
НМетАУ
Збірник наукових праць

Випуск 3

Підписано до друку 31.05.2021. Формат 60х84 1/16. Папір друк. Друк
плоский.

Облік.-вид. арк. 10,41. Умов. друк. арк. 10,34. Замовлення № 67

Національна металургійна академія України
49005, м. Дніпро, пр. Гагаріна, 4

Кафедра документознавства та інформаційної діяльності НМетАУ